

TAALVERBOND, naam van een vrije academie met duidelijk liberale inslag, op 20 maart 1887 te Antwerpen opgericht, na het ontslag van Jan van Beers, Max Roosees en Domien Sleenckx uit de pas opgerichte Koninklijke Vlaamse Academie

Een bijeenkomst van Het Taelverbond vastgelegd door de schilder Henry Luyten. Het Taalverbond werd opgericht op 20 maart 1887 te Antwerpen, na het ontslag van Jan van Beers, Max Roosees en Domien Sleenckx uit de pas opgerichte KVATL en werd beschouwd als een vrijzinnige 'tegen-academie'. Het Taelverbond was niet zo'n groot succes en vanaf de tweede helft van de jaren 1890 stopten de werkzaamheden vrijwel helemaal. (AMVC)

voor Taal- en Letterkunde (Gent, 1886).

Zij meenden dat de vrijzinnige auteurs onderverteenwoordigd waren en dat bij de keuze van de kandidaat-leden de politieke gezindheid doorslaggegender was geweest dan de bekwaamheid.

De "heldhaftige afmars uit de Academie" was voor Julius de Geyter, Arthur Cornette, Pol de Mont en Jan van Rijswijck aanleiding om in november 1886 voor genoemde ontslaggevers een huldezitting te organiseren. De Geyter vatte bij die gelegenheid bovendien het plan op een tweede 'officieuze' academie te stichten. Liberale flaminganten als Paul Fredericq en Willem Rogghé verzetten zich evenwel tegen het idee van een 'tegen-academie'. Fredericq wenste geen *salon des refusés*; hij wilde een open maatschappij, "een soort van Willemsfonds voor al de Zuid-Nederlandse letterkundigen", met een geringe democratische financiële bijdrage omdat veel jonge schrijvers arm zijn. Rogghé was geen voorstander van een 'tegen-academie', omdat die steeds in de minderheid zou staan tegenover de officiële. Bovendien zou zij door de "papen en franskiljons" afgeschilderd worden als een "uitvloeisel der gekrenkte ijdelheid van hen, die niet in de officiële academie zetelen".

Op de stichtingsvergadering benadrukten voorzitter Sleeckx en ondervoorzitter Rooses, in aanwezigheid van een 50-tal Vlaamse liberale letterkundigen, dat de nieuwe maatschappij geen vijandelijke houding tegen de Academie beoogde. Het tweevoudige doel was: verbroedering van alle in Zuid-Nederland gevestigde letterkundigen en het nauwer toehalen van de banden met Noord-Nederland. Het kwam eropaan zoveel mogelijk de belangen van de Nederlandse taal en 'stam' te bevorderen.

Volgens de *Grondslagen* beoogde het Taalverbond de "loutering en ontwikkeling der Nederlandse taal, beschouwd als voertuig in alle vakken der wetenschap, alsmede de beoefening van fraaie letteren, toneel en geschiedenis". Alle beoefenaars der Nederlandse taal, dus ook niet-liberalen, konden toetreden. De stichters wensten, door aansluiting met een Hollandse maatschappij van gelijke strekking, aan de vereniging een algemeen Nederlands karakter te geven. Naast het streven naar de eenheid der Nederlandse taal- en letterkunde in het Noorden en in het Zuiden, zou het Taalverbond ook het klerikaal particularisme uit West-Vlaanderen en Limburg bestrijden, de bloei der Nederlandse congressen en de samenwerking der schrijvers in Zuid-Nederland op letterkundig en taalkundig gebied bevorderen. Hiertoe werden verscheidene afdelingen opgericht (taalkunde, fraaie letteren, kunstkritiek en schoonheidsleer, toneel, geschiedenis, volkskunde en onderwijs), gespreid over de drie steden Antwerpen, Brussel en Gent.

De uitwerking van het grootse programma van het

Taalverbond bleek echter niet zo eenvoudig te zijn. De pogingen om over de grenzen aansluiting te bekomen met een Nederlandse maatschappij mislukten. De inrichting van de afdelingen kwam moeizaam op gang. Op plaatselijk gebied liep de werking evenmin erg vlot. Te Gent kwam een plaatselijke afdeling tot stand op 28 januari 1888, met Fredericq als voorzitter en Pol Anri als secretaris. Er werd gediscussieerd over de taken van het Taalverbond dat volgens sommigen (Jan Wannyn) moest meewerken aan de verdediging en verovering van de Vlaamse taalrechten, ook al moest de letterkundige bedrijvigheid van de Vlaamse schrijvers daar onder lijden. Anderen (Julius Vuylsteke) wezen op de taakverdeling in de V.B. en vonden dat het Taalverbond werk genoeg zou hebben met het heropwekken van het Vlaams gevoel bij de massa en met het verspreiden van de Vlaamse gedachte. De eigenlijke strijd moest gevoerd worden door kiesverenigingen, door de partijen en in het parlement.

De fut ging er snel uit. Van de drie groepen leidden de Brusselse en vooral de Gentse groep al spoedig een kwijnend bestaan. De Antwerpse groep bleef onder invloed van Rooses en De Mont de actiefste met onder andere enkele initiatieven zoals het verzoek aan de steden Antwerpen, Gent en Brussel om beurtelings een driejaarlijkse prijs voor toneel en letterkunde beschikbaar te stellen, en de oprichting van een **Maatschappij tot bevordering der Nederlandsche Letteren** (1890).

Het ledenaantal verminderde en er heerste tweedracht. De Brusselaars waren ontevreden omdat "de Gentenaren het met het Taalverbond niet ernstig meenden". Ook financieel redde het Taalverbond het niet, ondanks het hoge lidgeld van 10 frank per jaar.

Vanaf de tweede helft van de jaren 1890 stopten de werkzaamheden van het Taalverbond vrijwel helemaal. Het laatste *Maandblad*, dat voor de contacten tussen de groepen zorgde, verscheen in mei 1895. Het laatste document dat naar enige activiteit verwijst, een verzoek aan de Antwerpse gemeenteraad betreffende een onderkomen voor de **Vlaamse Opera**, dateert van 1 juni 1896. Met een hiaat van ongeveer vier jaar verscheen ten slotte in 1900 bij Vuylsteke te Gent de laatste uitgave van het Taalverbond, namelijk *Hartstocht*, een novellenbundel van Frans van Cuyck.

Intussen had het Taalverbond gezorgd voor de uitgave van twee *Jaarboeken* (1889 en 1890), een reeks *Maandbladen* (20 april 1890 – 7 mei 1895) en een 13-tal werken van onder meer Lod. Smits, Frans Gittens en Van Cuyck. Het had ook, nog voor de 'officiële' Academie, de publicatie bevorderd van een reeks Nederlandse vak- en kunstwoordenboekjes, waaronder dat van Hubert Langerock, *Nederlandse Vak- en Kunstwoorden. I. Rekenkunde* (1889).

LITERATUUR: W. Rombauts, *De Koninklijke Vlaamse Acade-*

mie voor Taal- en Letterkunde (1886-1914), 2 dln., 1979-1981; – L. Jonckheere, *Het Taalverbond 1887-ca. 1895*, RUG, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, 1981; – J. Verschaeren, *Julius Vuylsteke (1836-1903)*. *Klauwaard en Geus*, 1984.

LAETITIA JANSSEUNE* EN JOSÉ VERSCHAEREN